

Asia: Taideteoksesta otetusta valokuvasta valmistettuun postikorttiin liittyvät oikeudet

Annettu: 30.10.1996

Hakijalla oli voimassa olevan tekijänoikeuslain 25 a §:n 2 momentin ansiotarkoituksiellon estämättä oikeus myydä aikaisemman lain 25 §:n 2 momentin voimassa ollessa kuvatuista taideteoksista ennen lainmuutoksen voimaantuloa valmistetut postikortit.

Selostus asiasta

A on 24.6.1996 päivätyllä kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko hänellä oikeus myydä 1.5.1995 tapahtunutta tekijänoikeuslain muutosta ennen valmistetut postikortit, joissa on mainittu taiteilijoiden ja teosten nimet, ilman taloudellisia seuraamuksia.

Hakija kertoo olevansa valokuvapostikorttien kuvaaja ja kustantaja. Kysymyksensä hän kertoo perustuvan siihen tietoon, että julkisella paikalla olevaa taideteosta painotuotteessa käytettäessä on 1.5.1995 alkaen taideteoksen tekijälle tullut maksaa korvaus. Aiemmin tilanne oli hakijan käsityksen mukaan toinen.

Hakija kertoo, että lausuntopyynnön liitteenä olevat kaksi korttia on kuvattu ja kustannettu ennen nykyisen lain voimaan tuloa. Hakija viittaa tässä yhteydessä uuden lain siirtymäsäännöksiin.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Taiteellisina teoksina suojataan muun muassa valokuvateoksia ja muita kuvataiteen teoksia.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että teos yltää niin sanottuun teostasoon eli teoksen on oltava itsenäinen ja omaperäinen luomistyön tulos. Teostasovaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, kun teos on niin itsenäinen ja omaperäinen, että kenenkään muun kuin tekijän ei yleensä voitaisi olettaa päätyvän muodoltaan samanlaiseen lopputulokseen itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään. Teostason arvioimiseksi ei laissa ole annettu säännöksiä, vaan arviointi tehdään yksittäistapauksissa harkinnan perusteella.

Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin tekijänoikeuslain 2 luvussa mainituin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Kappaleen valmistamisena pidetään 2 §:n 2 momentin mukaan myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Taideteoksen kuvaaminen (25 a §:n 2 momentti)

Tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksiä muutettiin 1.5.1995 voimaan tulleella lainmuutoksella 446/1995. Tällöin myös taideteoksen kuvaamista koskevien säännösten sisältöä ja pykälänumerointia muutettiin. Lainmuutosta ennen voimassa olleista säännöksistä käytetään jäljempänä nimitystä "vanha laki" ja lainmuutoksen voimaantulon jälkeen voimassa olevista säännöksistä nimitystä "uusi laki".

Vanhan lain 25 §:n 2 momentissa olleet säännökset sisällytettiin uuden lain 25 a §:ään, jonka 2 momentti kuuluu seuraavasti: "Taideteoksen kuvaaminen on muutoinkin sallittua, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan."

Vanhan lain 25 §:n 2 momentin 2 virke kuului seuraavasti: "Taideteoksen kuvaaminen on muutoinkin sallittua, milloin teos on pysyvästi sijoitettu ulkosalle julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen." Säännökseen ei sisällynyt rajoitusta, että jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Taideteoksen sallitun kuvaamisen tuli aiemmin kuitenkin rajoittua vain ulkosalla oleviin taideteoksiin.

Tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun hallituksen esityksen mukaan (HE 287/1994 vp, s. 30) kuvaamisella tarkoitettiin vanhan lain 25 §:n 2 momentissa piirtämistä, valokuvaamista ja vastaavia kaksiuotteisia kappaleen valmistustapoja. Perustelujen mukaan säännöksen nojalla valmistettuja kuvia ja niistä valmistettuja paino- tai muita tuotteita sai lisäksi vapaasti levittää yleisölle.

Kuvaamisoikeus sisälsi säännöksessä tarkoitettussa tapauksessa myös teoskappaleen levitysoikeuden. Kuvaamisoikeutta rajoitettiin lainmuutoksella 446/1995 siten, että teoksen ollessa kuvan pääaihe kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa.

Ennen lainmuutosta valmistetut teoskappaleet

Tekijänoikeuslain 25 a §:n 2 momentin säännöksen mukaan taideteoksesta saa valmistaa teoskappaleen kuvaamalla, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Tämä oli mahdollista myös vanhan lain 25 §:n 2 momentin mukaan. Kyseisen säännöksen mukaan kuvaa sai käyttää myös ansiotarkoituksessa. Vuoden 1995 lainmuutoksessa säännöksen soveltamista rajoitettiin siten, että taideteoksen ollessa kuvan pääaihe kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. Siten uuden lain voimaantulosta lähtien ansiotarkoituksessa tapahtunut kuvan käyttö on ollut luvanvaraista.

Tekijänoikeuslain muutoksen (446/1995) voimaantulosäännöksen mukaan "ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin ja hankittuihin oikeuksiin sovelletaan kuitenkin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä". Edellä mainitussa lainmuutosta koskevassa hallituksen esityksessä (s. 85) todetaan lisäksi, että aikaisemmin tehtyihin tekoihin sovelletaan tekohetkellä voimassa ollutta lakia. Voimaantulosäännökseen ei ole otettu nimenomaista siirtymäsäännöstä siitä, että vanhan lain voimassa ollessa laillisesti valmistettuja teoskappaleita saa levittää myös uuden lain tultua voimaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kun taideteos on vanhan lain 25 §:n 2 momentin nojalla kuvattu laillisesti ja siitä on vanhan lain voimassa ollessa valmistettu teoskappaleita (postikortteja) yleisölle levittämistä varten, uuden lain 25 a §:n 2 momentin säännöstä siitä, että taideteoksen kuvan sisältävien postikorttien käyttäminen ansiotarkoituksessa on uuden lain voimaantulosta lähtien luvanvaraista, ei tule soveltaa vanhan lain 25 §:n 2 momentin mukaan laillisesti valmistettuihin mutta levittämättä jääneisiin teoskappaleisiin.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että vanhan lain 25 §:n 2 momentin mukaan tapahtunut teoskappaleiden (postikorttien) laillinen valmistaminen levittämistarkoituksessa on rinnastettavissa lainmuutoksen voimaantulosäännöksessä mainittuun hankittuun oikeuteen, johon säännöksen mukaan sovelletaan vanhan lain säännöksiä. Siten edellä mainitussa tapauksessa postikorttien levittämisen kieltäminen merkitsisi taannehtivaa lain soveltamista.

Vastaus hakijan esittämään kysymykseen

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijalla on voimassa olevan tekijänoikeuslain 25 a §:n 2 momentin ansiotarkoituksiellon estämättä oikeus myydä sellaiset vanhan lain 25 §:n 2 momentin voimassa ollessa kuvatuista taideteoksista ennen 1.5.1995 valmistetut postikortit, joissa tekijän moraaliset oikeudet huomioon ottaen on mainittu kuvattujen taideteosten ja niiden tekijöiden nimet.

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa.